

Візит на бричці у п'ятницю

Марко Східняк

Марко Східняк

ВІЗИТ НА БРИЧЦІ У П'ЯТНИЦЮ

Фантастичне оповідання

Місце події – таврійське село у жорстокому голоді, вже майже повністю – колгоспне, яке ще не оговталось від весняного бездоріжжя, чорноземної грязюки майже до половини єдиних на все село кирзових чобіт голови сільради. Поселення складається практично з двох вулиць, які йдуть понад балкою, з обох сторін, старанно повторюючи її вихляння. Довжина селища не менше чотирьох кілометрів з невеликими провулками там, де два яри поменше примикають до основної балки. Та сторона вулиць, що городами у балку зайнята будівлями майже суцільно.

Якщо план не вигідний з причин рельєфу або що, то, практично до проїжджої частини вулиці, там росте у ріст людини колюча дереза з отруйними ягодами. Вчені ботаніки стверджують, що дереза в Україну завезена з Китаю. Але хто ж її тут розсадив так, що коли прийшли у самому кінці вісімнадцятого століття першопоселенні, то побачили цілі її зарості. Єдичкульська орда, чи що? Тому вчені знають, мабуть, одну половину істини, а є і дереза – ендемік Півдня України. У трикутнику Чорноморсько-Азовське Лукомор'я – Дніпро – річка Молочна у селі – найбільша популяція рослини. Але це невідомо і не цікаво селянам. Час екології ще у мареві невизначеного майбутнього. Тому її безпощадно використовували на хазяйстві, але женучи пагінці, дереза на час розповіді ще міцно тримала свої позиції.

В степовій балці, підперта греблями, ще стояла вода від талого снігу. Вона висохне до червня, а на початку липня дно пересохлого водотоку порепається на такир, багатокутники з піднятою кромкою і в звичайні роки хлопчаки будуть гойдатись на цих зсушених шматках, де краї, висохлі раніше і дужче, будуть помітно вище, ніж середина.

Була п'ятниця, але на роботу Микола не пішов. За стакан муки він працював на підсипці землі (частіше – грязюки) на греблю. Невелику воду та тримала справно, але начальство хотіло, щоб гребля була рівенькою з берегом і добре проїжджою. На честь завершення земляних робіт видали аж три мухінських стакани. – Премія, – гордо сказав бригадир.

За пару днів почнеться посів по зяби та будуть орати хоч якісь шматки ланів, що залежалися. Тому сьогодні не було ніякого наряду на роботу.

Сіверко стих десь після опівночі. Достатньо раннє сонце розтопило скельця вже невеликих калюжок, земля почала парувати.

Микола вийшов у двір, коли скрип проїжджаючого воза затих і біля воріт зафиркали коні. Біля обійстя стояв віз на якому сиділи двоє, у добрих дублянках. –

Вночі їхали, перемерзли, – механічно подумав хазяїн, ідучи за ворота. — Начальство якесь і не маленьке.

У чоловіка в посадці, у тому, як тримав віжки було щось неприродне, неспокійна відстороненість від усякого гуж-транспорту.

Коні були напрочуд добрі, доглянуті, але дивно спаровані. Ліва кобила помітно нижча сусідки, коротконога, масивна, чала, спокійно підправляє і веде барок. справа – чистокровка англійської породи. Довгастий хвостовий окіст, істотна попрага, гнідої масті. На таких тільки комдивам і їздити. Та як же ти попала у хомут та до дишла, бойова подруго. Тобі б в атаку мчати чвалом біля версти на хвилину. А зараз не відчуває злагодженості з сусідкою, то смикає нещасний барок так, що той стає навкіс до дишла, то збивається з такту і її посторонки на барці мало не ховаються під бричкою.

На обох заїжджих портупей з кобурами на добрих дублянках. Явно не порожні, бо збоку можна проглянути вороновану сталь. Мабуть якась новомодна зброя, бо не відтягує портупею аніскільки. І як їм не парко зараз у таких кожухах.

Заговорила білявка.

– У тебе мабуть найбільше живих дітей у селі. Важко кормити?

– До чого це? – знехотя процідив Микола, сприймаючі сказане за пустопорожню цікавість і мудруючи над тим, звідки таке точне знання місця і обставин.

– Не витягнеш хазяїн шестірко до врожаю. Перемеруть. Ми приїхали забрати половину, бо бездітні.

Микола помовчав, бо й правда найменші заначки виїдені. Нарешті видавив:

– Та як же я тобі віддам своїх рідних?

– Отак візьмеш і віддаси. Зараз і тут. Тепер і нам будуть рідні.

Микола повернувся, збираючись просто повернутись у двір. – Спокійно, стій на місці, укладу без попередження, – рівним голосом сказала білявка. Він глянув у її сірі очі, повірив і розслабився. Атакувати двох насторожених і озброєних людей на возі голіруч – великий клопіт. Хлопці, що був підійшли до двору, приваблені возом, по останньому слову здаля махнули руками і подались по вулиці. Явно, в сільраду. Тепер треба було тягнути час.

– А чому сама не народжуєш. То і сумніву б не було. Кормити ж вочевидь є чим.

– Не можу. Під жорстке випромінювання попала.

Чоловік смикнувся при цих словах. Очевидно ці вирази на голодній таврійській вулиці не повинні були прозвучати.

– Поранена я по жіночому. Діти не можливі, – поправилась жінка.

Тут нарешті вклинився чоловік.

– Годі нам ляцати вухами. Данилко, – до старшого з уляниних хлопців, – неси найменшу і веди сюди ще двох, трохи по старше неї. Улянко, – це до підстаршої, тезки матері, – хай батько скаже, де свідоцтва про народження, неси, спіши, бо поїдемо і без їхніх документів, будуть у твоїх сестричок і братика проблеми.

– У мене будуть проблеми, – не своїм голосом заверещав Микола. – Скажуть, рідних

дітей поїв, людоїд проклятий. І щось верзе у виправдання. Потім поміняв тон. – Звідки дітей знаєш?

– Не бреш. Тому і серед білого дня забираємо, щоб ніде не чиргикнуло.

– Хай забирають, – сірі блискавки летіли з очей мами Уляни, що вибралась за двір слідом за чоловіком, але поки тільки слухала. – На чудо надієшся. Ось воно і є, твоє чудо. З випрямленим станом, розпашіла вона наче помолоділа майже до свого тридцятирічного віку. – Вони люті якісь, як ти. І... І свої якісь. Ситі аж донеможу. Я народжувала... Я їм довіряю дітей.

За порухом її рук старші діти побігли у хату. Через пару-трійку хвилин двійко дітей, нашвидку поцілованих мамою, вже принишло на возі у накинутах дублянках, на диво, як на них шитих, але трохи на виріст. Остовпівши, Микола переводив очі від дітей на жінку, а потім знову на дітей. Найменша поверещавши зовсім трохи і, отримавши напівзабуте молоко з соскою, затихла, чмокаючи на всю вулицю.

Чоловік підізвав його і Микола побачив пістолет невідомої марки, що дивився прямо йому у живіт. У лівій руці невідомого була досить товста пачка казначейських білетів СРСР з зображенням цілеспрямованого вольового робітника. Візниця помахав нею чомусь у напрямі сусідки, що стояла неподалік. Сказав Миколі: Це тобі, щоб купити теличку і підняти інших. Далі, загадково: – Перевір все у домі, як все скінчиться.

Микола зрозумів, що допомога запізнюється. Треба самому. Ох! Жінка на возі гулькала з його найменшенькою. Зброю вона вихопити не встигне. Ще б пару кроків. Але приїжджий кинув йому пачку грошей і скомандував: Ані руш вперед, три кроки назад, червоноармієць-розвідник дивізії Пархоменка. Микола, матюкнувшись, відступив під тиском вже мужицьких очей. І в цих зіницях він розпізнав постріл.

— Дійсно, сказана якась сімейка і на один манер — подумав.

Жінка раптом напружилась, наче щось почула. – Тупіт кінного загону десь за два кілометри – сказала вона чоловікові. – Шестеро вершників і змінний кінь. Микола знов задерев'янів. Кілометр, це наче трохи менше версти. Почути так далеко хід коней по м'якій, що підсихає, грязюці? І скільки чого. – Та хто ж вони, – запанікував подумки Микола. На нього війнуло щось, що комісар полку називав попівськими забобонами.

– Тримайся колгоспу, це без варіантів, — крикнув йому візниця, повертаючи коней по вулиці. – Швидко викреслять тебе з підкуркульників.

Віз, трохи пройшовши по вулиці, повернув у степ. А треба було через якусь греблю вискакувати на більш-менш підсохлий битий шлях по ту сторону балки. Той тракт був відлунням початку Моравського шляху, де татарва з'їжджалась для набігів на Лівобережну Україну. Але степова дорога, куди дійсно повернули викрадачі, підсохла не вся. Калюжі на низинках, хоч і зникли, але поцяткували дорогу непроїжджими болітцями, через які і добрі коні не переволочуть риссю.

Микола кинув гроші жінці. Та схопила та понесла в хату. Здала показався загін. Коні, вже трохи підгодовані на весняній травичці, йшли риссю. Знесилені від голоду вершники ледь трималися у сідлах. Обігнавши інших, підскакав голова сільради.

- Що сталося?
- Невідомі на бричці викрали трійко дітей.
- Озброєні?
- Так.
- Куди подались?
- У поле. На Фейнову балочку.
- Брешеш. Туди не доїдеш.
- Та он колія від коліс, коли з'їхали з вулиці.
- Так, і звідти і туди, казна що. Он вільний кінь, ось зброя, - сказав голова. - Федір впав з коня від слабості. Сідай, поженемось. Це ж твої діти.

Вільним конем okazaвся його Курай, син Лагути, забраний у колгосп. Той не повірив спочатку, що це старий хазяїн, злобно повернувся, щоб гризнути та й стягнути вершника. Микола, знаючі скажений характер коняки, врізав йому кнутовищем прихваченого кнута, чомусь більш ходового у селі, ніж нагай, межі очі і смикнув правим поводом. - Ах ти нещасне перекотиполе, - визвірився.

Загін йшов не дуже швидкою риссю і не так скоро побачив як бричку, так і Фейнову балочку. У тій балочці колись стояв один з фільварків Фальц-Фейнів. Його розграбували, спалили, а цеглу розтягнули по селу, обкладати саманні хати. Це був єдиний зеленуватий гайок на все довкілля, що досягалося оком.

Курай, повіривши нарешті, що як в старі добрі часи, він несе Миколу, вирвався далеченько вперед, обігнавши навіть кормленого вівсом Молодця голови сільради. Він практично наздогнав бричку, коли вона сховалась за мережною зеленню.

- Включай перехід - почув Микола відчайдушний крик жінки.
- Заїло. Стріляй по першому, паралізуючим, - крикнув чоловік.

В просвіті між деревами Микола побачив приїжджу. Він миттєво прицілився. Але на нього глянули сполохані очі його Уляни. В кожному руху цієї фігури у бузковій кофті та жовтому з квітами короткуватому платті він не вгадував, а просто бачив свою вінчану дружину. Замешкався на мить. Палахнуло зеленувато-синім. Він схилився у сідлі та відчув, що Курай м'яко звалився на правий бік.

Коли він оклигав, то спочатку побачив свого буланого, який вже щипав травичку.

- Вони й намалювались тут, з нічого десь на світанку, слід на село, - якраз сказав кум Петро. - По підмерзлому у них непогано вийшло.

- Чого не стріляв, - здивовано спитав хтось, помітивши, що Микола прийшов до тям.

- На місті тієї дияволиці у спідниці побачив свою дружину, - сам спантеличений, повідав Микола. - Та й діти подалі на траєкторії були.

- Щоб тебе траєкторія вхопила, - вилаявся голова. - Упустили.

Павло, який ще крутився на п'ятачку подій, попутно слухаючи не тихі голоси роздратованих невдачею переслідувачів, нарешті підійшов до гурту.

- Он там твій Курай пару раз перебрав ногами на місці. Це ти прицілювався. Ось тут, - він знов ткнув пальцем, - зліва з-за дерева на в'їзд вискочила із зброєю дівка. По

тій же стороні, але достатньо вбік стояла бричка. Яка тут лінія вогню?

- Звичайна сатанинська витівка, це преображення, - сказав Макар, найстарший з селян. - І діти наче позаду відьми.

- Ти мені попівську агітацію не розводь, - підхопився голова сільради. - Ось що, - сказав він після роздумів, - твоїх діточок вкрали цигани. Дамо про це тобі довідку. Догнати не змогли. Повідомимо у район, щоб інші остерігались та може знайдуть. Про химерне зникнення анічірик.

- Там, де обірвалась колія брички, була дуже тепла, майже гаряча земля, - сказав підстаркуватий селянин. Голова люто глянув на дядька, і продовжив: - Якщо є чорт, то є і ... Розстріляють за таку агітацію. Якщо вам легше від цього, то мене першого, за те, що допустив. Якщо ж сп'яну щось ляпнете, то на другий день кажіть, що полякати хотіли, ось і придумали. Дурійте, опирайтесь з усіх сил.

На диво, нікого з переслідувачів не репресували. В селі на посівній нікому було робити. Каліки усіх воєн, діти та дядьки, опухлі з голоду - не той контингент. Отже шестеро достатньо здорових працівників, значили дуже багато. - Може тому, думав Микола, караючий меч кривосуддя не опустився на їх голови за те, що побачили щось невідповідне самому науковому світогляду. А може всі учасники переслідування просто перемовчали дивовижне зникнення.

Але сусідка, яка погрожувала донести про пачку синеньких, що дали приїжджі, десь згинула. Часи були тяжкі, справедливість була випадковістю. Тому, якщо влада офіційно мовчить, краще не виясняти нічого. Собі дорожче. То, притримавши пару років гроші, Микола на них купив теличку. А потім з кожною офіційною появою грошей в сім'ї витрачав трошки більше. Карбованці розбіглися швидше, ніж хотілося.

Микола з Уляною почали рішуче підтримувати колгоспи і дуже швидко, може старанням місцевої влади, їх перестали іменувати підкуркульниками. А то демобілізований червоноармієць Микола платив за те, що роки за три раніше ляпнув на зборах:

— Глитаїв народ сам прорідив, а справних хазяїв перебити та по уралам на вимирання розігнати - де тоді взяти тих, хто буде землю викохувати, якщо в історичній перспективі знадобляться. З різної сволоти, що біля землі крутиться, чи що?

Райкомівець, голова зборів, бувший командир червоного партизанського полку, глянувши вовком, промовив:

— А я збирався тебе в голову колгоспу рекомендувати. Ех! Так і будуть тихо і рівно сидіти твої куркулі у селах, де вони всіх скрутили було, радіти будуть успіхам радянської влади і чекати, коли вони знадобляться як спеці.

За це Миколу розкуркулили, забравши все. А мішки сушки дичок груші та інших сухофруктів, що держава не забирала, розсипали на дворі та втоптали у осінню грязюку. Добре висушені фрукти не розкисли у землі, швидко схопленої морозцем, і по відлигам їх викопували, старанно промивали и харчувались ними, серед усього, що вдавалось заробити, додавали також буряків, що восени не були викопані, а присипані землею після висмикування зів'ялого бадилля. До появи брички латка з втоптанною

сушкою за літньою пічкою серед двору була тричі перекопана, скінчились і буряки.

Обдумуючи все, що сталося, Микола згадав про сказану чоловіком у дублянці необхідність передивитись все у домі. Нехитрий скарб сім'ї весь був на місці. Микола зробив тотальну перевірку, вловивши момент, коли він був удома, бо ніччю вертався кучером у голови з Мелітополя, де була якась кустова нарада голів сільрад, діти — у школі (бо там почали давати по тарілці якоїсь лемішці), а жінка десь на роботі. Аж раптом, у повністю обнесеному погребі у дворі він побачив полотняні мішки з крупами та дерев'яні ящики з салом. Сало було тонке і поганеньке, крупа нечиста. Але Микола не міг здихатися відчуття, що це умисно, щоб не дивувались, коли не дай боже, побачать не свої.

Уляна довго бідкалась, як це чужі люди зуміли занести до садиби гостинці приїжджих так, що сім'я з вісьмох чоловік нічого не побачила, хоча ляда на погребі, звичайно, були відірвана ще під час розкуркулення. Микола не здивувався, вирішивши, що уміючи зникати з конями і бричкою, вони могли і появитись з мішком прямо у глибокому погрібці, навіть не йдучи по сходинах.

Роздумуючи над можливостями невідомих, Микола не раз подумки казав спасибі за демонстраційне викрадення дітей. Інакше і його і жінку держава знищила б без коливань.

Уляна, з самого початку не повірила в сатанинську природу відвідувачів, коли Микола дуже обережно на це натякнув. Сказала, що чітко бачила надзвичайну схожість тої жінки на неї, але події розгортались так буремне, що не встигла сказати. – Чоловік же з смоляними вусами, теж українець, мабуть десь з-під Черкас. А що не наздогнали – дивно, але добре – не ховаючи полегшення, завершила вона.

З часом, начитавшись Беляєва і Велса, що приносили діти, а потім онуки, із шкільної бібліотеки, він вирішив (Уляни вже не було в живих), що то були подорожуючі у часі. Але у країні саме всіх, хто мав дивні ідеї, відправляли з діагнозом "шизофренія" до психіатричної лікарні. Тому він притримав своє відкриття при собі.

Херсон. 2020.

© Марко Східняк. Автор. 2020.